

AUDGUNN VILHELMOSEN

«På reise. Kan ikke språket»

Oljepastell på papir ca 30 x 40cm

AUDGUNN VILHELMOSEN

Kunstaksen fyrret-fortet
Galleri Lista Fyr
VESTAGDERMUSEET, LISTA
Farsund Kommune
NAKU
Tingparken, Hægebostad.
Vest Agder Fylkeskommune, kultur

Imponerende billedverden

av Johan Otto Weisser

Kunst er et språk. Audgunn Vilhelmsens utstilling på Galleri Lista fyr minner oss på det. Lokalene er fylt med fargesterke oljepasteller, tunge blyanttegninger og merkelige, intense broderier.

Det er nærliggende å bruke ordet naivisme, men det blir ikke riktig. Naivisme er en valgt tilnærming. Her er det ikke slik. Vilhelmsen uttrykker direkte det hun har på hjertet. Det er vanskelig å si om hun har forbilder, men det er noe i arbeidene hennes som minner meg om Nicolai Astrup, noe av begeistringen for farge og form. Det er også vanskelig å komme utenom ekspressionisten Emil Nolde. Ellers er det flere kunstnere som man kan se noe av, men mer enn forbilder er det her en slags parallellitet.

Vilhelmsen er en kunstner som ikke gjør det lett for seg. Bildene er så hardt bearbeidet med at de er forbi "overarbeidet", det er skapt tette overflater med intense farger som overskrider det naturalistiske. Komposisjonene er intuitive, men sikre. Det samme gjelder fargebruken, på den ene siden enkel, på den annen side er alt bygget opp med lag på lag av farge. Dette gir bildene intensitet og skjønnhet. I to bilder som har samme tittel; "1 skogen" arbeider hun frem tunge og frodige komposisjoner. Dunkle og med intense farger blir skogen et bilde på hele verden, som rommer både det lyse og det mørke.

Bildene er forankret i det nære. Det er fortellinger om hendelser i livet, som å spise sammen eller være et sted hvor man ikke behersker språket. Men det er noe mer. Bildene som ikke så lett lar seg lese, er de

mest betagende. I en stor ojepestall "Blomster og dyr" ser vi et melankolsk drag. Her er blomstene visnet og blant de levende blomstene skjuler det seg bier eller veps. Et lite ansikt er presset helt ned mot rammen. Vakkert, og med mye sorg.

Det melankolske draget går enda lenger i blyanttegningene. Bildene er så hardt tegnet at paret ser ut som metall, og det danner seg relieffaktige former. Vi kan ane spor av motiv som er utslettet av den harde blyanten. Her er det den rå sorgen som finner sitt uttrykk. Resultatet nærmer seg minimalismens monokromer.

Intensiteten og kontinuiteten i Vilhelmsens billedverden er imponerende. Som når hun lager bildet: "Jesus stiller stormen". Båten er sett ovenfra, og sjøen slår over ripen, dramaet er klart skildret, sjøen truende, og legg merke til hvordan den røde ripen er med på å understreke dette.

Det intense arbeidet preger også broderiene. Ladet med energi og liv gir de et overstrømmende inntrykk. Brodert, og brodert igjen bygges det opp tykke lag av tekstil preget av den samme fargeholdning som oljepastellene.

Vi møter en moden, visuelt avansert kunstner som har funnet sin form, og som lager bildet som er vakre, intense og noen ganger vonde. Men aldri overfladiske, aldri beregnende. Alt er gjort med et alvor og en kompromissløs vilje til å kommunisere. Men så er også det meste sagt. Dette er ikke bilder som trenger en masse ord for å nå oss. Vi må bare ta oss tid til å høre etter, se selv.

«I skogen»
Oljepastell på papir ca. 70 x 80

«Jesus stiller stormen på Genesaretsjøen»
Pastell og maleri på papir ca 70 x 80

RÅ KUNST

av Alfred Vaagsvold

I alle kulturer skapes billeduttrykk. Det skjer både etter stedets tradisjoner og som personlige uttrykk. Lysten til å lage noe er ikke nødvendigvis knyttet til teknisk kunnskap eller kjennskap til idéer for billedskapning. Alminnelige nyttehensyn er heller ikke en nødvendig motivasjon. Viljen til å lage bilder er en del av de kreative evner som finnes hos mennesker over alt. En indre kraft driver fram tegningene, maleriene, skulpturene, dekorene, konstruksjonene, enten de kan brukes til noe eller ikke. Kunsten er ikke forbeholdt et vestlig akademisk miljø. Heller ikke defineres den av økonomisk forretning. Kunsten er et verdensvidt menneskelig fenomen. Det kommer bidrag til den fra alle verdenshjørner, fra alle sosiale lag og grupper av folk.

På nittenhundretallet var kunstnere som Braque, Picasso og ikke minst Jean Dubuffet opptatt av den uttrykkskraft som fantes i bilder og skulpturer som ble til i miljøer utenom de akademiske. De interesserte seg for bilder og skulpturer som kunstarenaen til da ikke hadde brydd seg om. For eksempel ble skulpturer fra genuint afrikanske miljøer tidligere mest sett på som etnografi. Nå ble de forstått som interessant kunst. Bilder skapt i fengsler, i sykehus, i arbeidsplasser og andre steder der folk spontant tegnet og malte, ble nå omfattet med stor interesse. Den kunstformen de fant hos ufaglærte, kalte de rå kunst, art brut på fransk, eller art raw på engelsk. Det ble laget samlinger. Den mest kjente er Collection de l'Art Brut i Lausanne, hvor Jean Dubuffet sin samling er lagt til grunn.

Det som kjennetegner denne kunsten, er at den blir til spontant ut fra billedskapereens forutsetninger og ikke som tillært kunstform. Den skapes av mennesker som har tatt vare på sitt opprinnelige billeduttrykk, mest mulig upåvirket av sivilisasjonens regler for kunst.

Dette kan by på store overraskelser i forhold til forventninger om det skjønne, det dyktige og det originale.

Dubuffet skrev i en katalogtekst på 60-tallet (Tate Gallery 1966):

"The accidental blotches, clumsy blunders, forms clearly wrong, anti-real, colours that do not work and are inappropriate - all sorts of things that must be unbearable to some people and even make me a bit uneasy because they often destroy the effect. But I accept them, because in fact it keeps one aware of the painter's hand in the picture, and prevents the object from dominating, and stops things taking shape too clearly."

"..tilfeldige flekker, klossete feil, helt gale former, ikke-realisme, farger som ikke fungerer, alle slags ting som må virke utålelig for mange mennesker og som gjør det vanskelig for meg også, fordi det ofte ødelegger den kunstneriske effekten. Men jeg aksepterer det fordi det faktisk gjør en oppmerksom på malerens hånd i bildet og forhindrer at objektet blir dominerende, det stopper overtydelighet" (fritt oversatt)

Det starter med barnetegningen

Da Paul Klee som voksen kunstner kom over noen tegninger han hadde laget da han var barn, ble han slått av hvor sterk uttrykkskraft de hadde. Han innlemmet noen av dem i sin offisielle verksliste, og de blir vist på utstillinger sammen med hans modne verk.

Barnetegningen er ikke bare grunnlag for voksen kunst, de har sin egen verdi som selvstendige uttrykk. Billeduttrykkene hos barn har sin egen utvikling. Når barnas dype lek med strek, form og farge skjer uforstyrret, kan det de lager, røpe sammenhenger som viser motorisk utvikling, språkutvikling, tenkning, følelsesmessige tilstander, sosiale relasjoner. Alt dette er viktige meldinger om personlige tilstander. Dette har barnetegningen til felles med voksen kunst. Kunstliknende aktiviteter med kopiering av kunst-ismer, bruk av ferdige maler og mønstre og styrte form-idealer, forstyrrer de opprinnelige uttrykkene og kan ødelegge dem helt.

Det er en utfordring i alt kreativt arbeid: Hvordan legge til rette for personlige uttrykk i en verden full av ferdige ting, full av andres påvirkning?

Hovedretninger i utviklingen av barns billeduttrykk

En retning søker mot en visuell riktig gjengivelse av opplevd virkelighet.

Her er idealet eksakt gjengivelse av proporsjoner, perspektiver og sammensetninger av former i forhold til det øyet ser av omgivelsene. Denne retningen imponerer ofte med finmotorisk dyktighet og teknisk kunnskap. Videreutviklet til voksen kunst kan det ut av denne retningen komme bilder med stor nøyaktighet i gjengivelsen, realistiske bilder med riktige farger, proporsjoner, perspektiver og stofflighet.

En annen retning som kan kalles haptisk, er den billedskapingen som mer gir uttrykk for følelser, bevegelser, sterke opplevelser. Her er de visuelt riktige proporsjonene ikke så viktige. En arm som omfavner blir overdrevet lang. Opplevelsen av en blomst gjør den overdrevet stor. Her er gjerne grovmotorisk bruk av tegne og malerredskapene med tydelige spor etter bevegelsene.

Denne haptiske, rå og upolerte kunsten er spesielt verdsatt av kunstnere som har søkt et spontant, ekspressivt uttrykk. I de fleste tilfeller vil det si at skolerte kunstnere har gått veien fra realistisk gjengivelse gjennom lange studier, og så kommet til at en følelsesmessig forståelse av motivet krever en annen uttrykksmåte mer i pakt med opprinnelige uttrykk som hos barn og ufaglærte. Et eksempel på det er Dubuffet sin utviklede kunst. Han søkte det spontane og opprinnelige og kalte også sin egen kunst for art brut - rå kunst.

Folk som siden barneårene har arbeidet med tegning, maling og modellering mest mulig upåvirket av andres krav til bildene, kan ha utviklet et eget billedsystem eller billedspråk med sterke personlige uttrykk. Evnen til å uttrykke seg billedmessig kan være uavhengig av andre åndsevner. Den som f.eks. har problemer med å uttrykke seg språklig, inviterer gjennom sine bilder til en annen kommunikasjon enn gjennom tale og skrift. Bildets egenskap som katalysator for sjelstilstander, som kommunikasjonsmiddel alene, blir sterkt uten hjelp av ord. Det språklige underordnes bildet. I akademisk kunst kan av og til det motsatte skje, at språklige uttrykk overdøver bildet.

Kunstvitere som har oppdaget verdiene i denne bortgjemte kunstarten, kaller den rå kunst og trekker den vekk fra amatørisme og kuriosas. Den får plass i spenningsfeltet mellom tradisjonell folkekunst og eksperimentell samtidskunst. Den er representert i museer for naiv kunst bl.a. i Moskva, New York og Lausanne, men er ellers stort sett ikke å finne i vanlige kunstinstitusjoners samlinger.

Det meste av rå kunst lages av helt ukjente kunstnere. Mange nye retninger innen skolert kunst detroniserer kunstneren og demokratiserer kunsten. Dette får som hyggelig følge at det åpnes opp for et stort mangfold av kunstneriske uttrykksformer innen etablert kunstliv. Men samtidig skjer også det motsatte. Et elitært kunstsyn med få og påkostede kjendiskunstnere overtar kunstscenen.

Hvor er de 'rå kunstnerne'?

Nå, som da rå kunst-begrepet ble til, kan disse bildene komme fra marginale grupper i samfunnet som ikke har gitt opp billedskaping som et vesentlig livsinnhold.

Eldre folk som begynner å male, mange ganger etter lange opphold, har gjerne et naturlig naivt, opprinnelig billedspråk. Bildene til den amerikanske populære Grandma Moses er et eksempel på det. Mens naivismen er en bevisst tilnærmet og tillært uttrykksmåte, er det originale naive uttrykket spontant tilstede hos den som godtar bildene sine uten den kontroll som skolert kunst forlanger, og som altfor ofte er innebygget i billedskaperens egen strenge selvkritikk.

Undergrunnsmiljøer spesielt i byene, har utviklet egne billedformer som faller utenfor vanlige kunstbegreper. De ser ofte på seg selv som outsiders. Gaffiti er en av uttrykksformene. Denne kunstformen blir til i miljøets motsetningsforhold til det etablerte samfunn og må forstås i det perspektivet. Forsøk på å trekke denne kunstarten inn i galleriet gjør den straks ufarlig. Dette er kunstuttrykk som er ment å provosere.

Graffiti er ikke med i presentasjonen av rå kunst i John Maizels bok: *Raw creation. For psykisk utviklingshemmede* og andre med begrenset mulighet til fritt å kunne velge sin livsstil, er billedskaping en mulighet til utløp for følelser, opplevelser, tanker og erfaringer det ellers kan være vanskelig å uttrykke. Kraftige, grovmotoriske uttrykk, eller våre finstilte studier forteller om evne til å gi liv og skape kontakt gjennom bilder. På tross av et handikap, eller kanskje nettopp på grunn av det, skapes bilder med genuin uttrykkskraft. Det brukes gjerne tradisjonelle uttrykksmidler innen tegning, maleri og konstruksjon, men resultatene er utradisjonelle.

Rå kunst - outsider art.

Outsiders som begrep for avvikere i samfunnet, er utførlig behandlet i H.S Beckers bok: *Outsiders, studies in the sociology of deviance*. Dette begrepet kan brukes

om grupper og enkeltpersoner som enten selv definerer seg utenfor det vanlige samfunnet, eller som samfunnet definerer som avvikende. Outsider art blir da et begrep for kunst utenom den etablerte kunstscenen.

Det var bilder fra handikappede, psykisk psyke, kriminelle og utviklingshemmede, altså utsatte grupper i samfunnet som i utgangspunktet fikk navnet rå kunst - art brut. Dubuffet var den som ga navn til retningen. Disse bildene hadde en opprinnelighet og kreativitet som mange savnet i den formaliserte kunsten.

Kunstsyn og menneskeverd

Anerkjennelsen av kunsten førte indirekte til anerkjennelse av menneskene bak verkene. En kriminell var ikke bare kriminell, men et kreativt menneske? En utviklingshemmet kunne utvikle noe flott på tross av sine hemninger?

Det ble et kunstsyn med menneskeverd.

I motsetning til dette var det totalitære systemer der menneskers verdi ble gradert slik at folk med avvik ble utstøtt, og deres kunst ødelagt. Grove eksempler var nazitidens kamp mot det de kalte Entartete Kunst. Kunstnere som ikke ville eller ikke kunne forholde seg til regimets syn, ble forfulgt og deres arbeider brent. Det gjaldt i stor utstrekning hele den moderne kunsten som la vekt på full ytringsfrihet. Det kunne ikke tåles. Det som i nazitiden ble sett på som degenerert kunst, ble i etterkrigstiden verdsatt som uttrykk for åndsfrihet og menneskeverd.

John Maizels skriver i forordet til boka: *Raw creation. Outsider art and beyond: "No one can know what great works, considered worthless, have been lost or destroyed. Outsider art has endured years of ridicule and dismissal and yet now the time has surely come for it to take its place firmly in the world of art. ... It has become far the most exiting development in contemporary art we have seen for many years."*

"Ingen vet hvor store verk vurdert som verdiløse, har gått tapt eller er blitt ødelagt. Outsider art har i årevis blitt latterliggjort og avvist. Nå har tiden kommet for en fast plass i kunstverden. ...Det er langt den mest overraskende utvikling i samtidskunsten vi har sett på mange år." (fritt oversatt)

Oppfatningene om hva som er interessant kunst, forandrer seg gjennom tidene. Det som tidligere ble ansett som uaktuelt, kan i dag være interessant. Det som i dag ikke ofres oppmerksomhet, kan senere sees på med interesse. Det ligger i samtidskunstens natur at den søker mot det originale, det ekstreme, det sterkt personlige. Det innebærer at rå kunst, outsiders art, også kalt art aparte, har en vei inn i kunstfeltet. Slik får denne kunsten et dobbelt liv, på den ene side formalisert og introdusert på kunstscenen, på den andre siden ignorert. Som et kulturelt uttrykk lever den i utkanten av samfunnet.

Det sterkt personlige er en forutsetning i rå kunst. Den som lager bildene har en egen drivkraft til billedskapning ut over hobbystadiet. Det dreier seg ikke om tidsfordriv eller sysselsetting. Det er en nødvendig og integrert del av livet.

Når rå kunst settes sammen med akademisk formulert kunst, skjer et møte med en verden utenfor den etablerte. Outsider art trekkes inn i feltet av anerkjent kunst og starter en nødvendig dialog der det rå står mot det fine, det ekstreme mot det anerkjente. Det handler om møte mellom forskjellige mennesker og forskjellige uttrykksformer.

Kunsten som fenomen er ikke forbeholdt de få. Den angår alle. Rå kunst har en uttrykkskraft som treffer. På sitt beste er den konsekvent kunst. Å akseptere de forskjellige uttrykkene innefor hele spekteret av alle kunstarter og retninger, er også å gi uttrykk for et menneskesyn som tar konsekvensen av og slipper til det positive kreative menneske.

Foredrag for NAKU, Trondheim 2010

Litteratur:

Viktor Lowenfeldt: Kreativitet og vækst. Gjellerup 1971

Howard S. Becker: Outsiders. Studies in the sociology of deviance. Simon and Schuster Inc 1963-97.

Edward Lucie-Smith: Art today. Phaidon 1977

Karl Ferdinand Schedler: Afrikanische Kunst. Von der früheit bis heute. Heyne 1997

John Maizels: Raw creation. Outsider art and beyond. Phaidon 1996-2006

Hrsg. Dieter Scholz., m.fl.: Das Universum Klee. Hatje Cantz Verlag 2008

Alfred Vaagsvold:

Sant og direkte, rett fra hjertet. Karl Elling Ellingsen (red): Selvbestemmelse. Egne og andres valg og verdier. Universitetsforlaget 2007

Konsekvent kunst. Sor Rapport nr 6, 2008. Samordningsrådet for mennesker med psykisk utviklingshemming.

Audgunn Vilhelmsen. Kunstmagasinet Janus nr 2, 2009. Janusbygningen DK.

«Med dyrene i hagen»

Oljepastell på plate 122 x 145 cm

«Barn som leker med delfiner»
Oljepastell på plate 122 x 145 cm

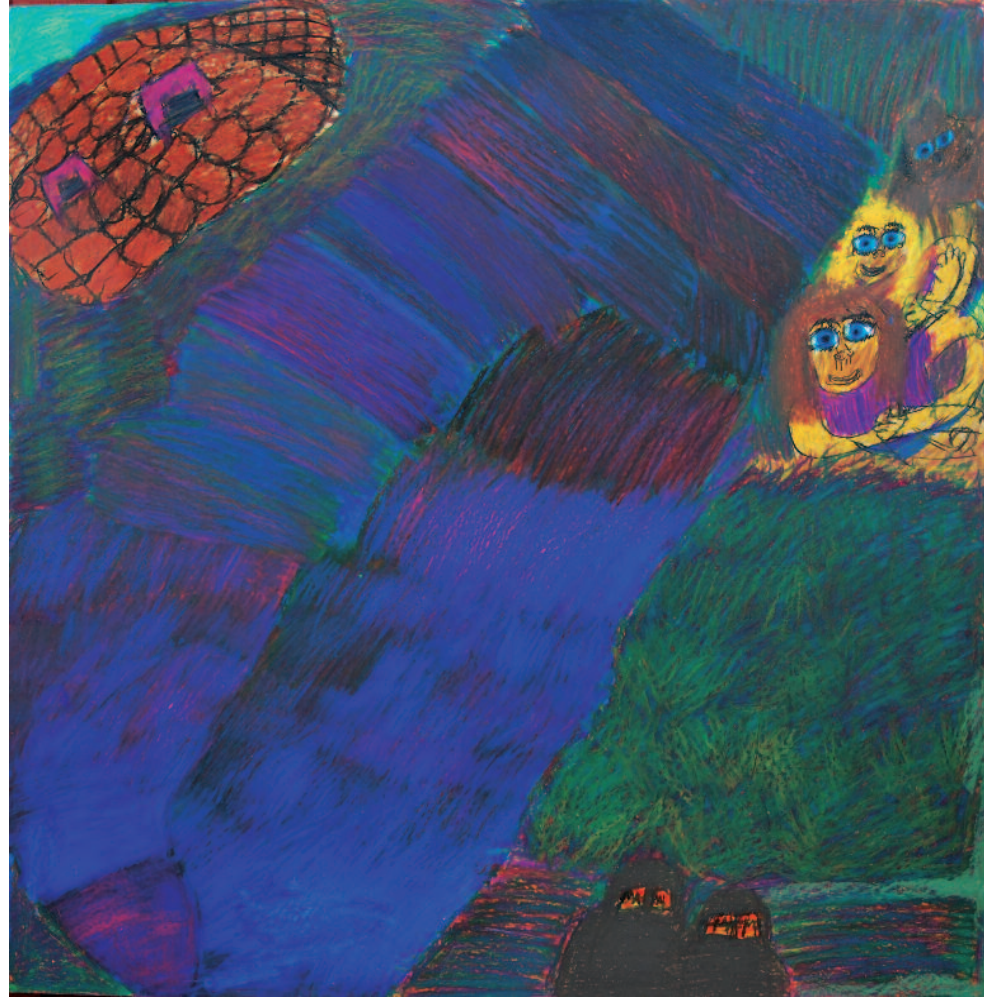

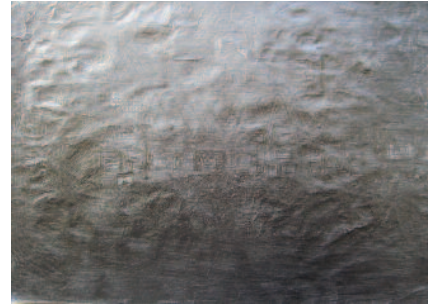
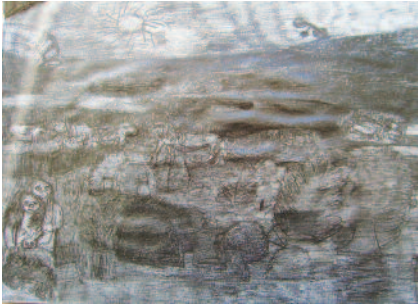

«Jenter på kosetur på kafé i byen i en gågate»
Ollepastell på plate 122 x 145 cm

«Uten tittel»

Oljepastell på plate 122 x 122 cm

Tegning, blyant på papir
Formater 29,7 x 42 cm

Fiskefat. Tegning i steingods.
Tverrmål 21 x 55 cm

«Med dyrene i hagen I»
Broderi ca 74 x 64 cm

«Med dyrene i hagen II»
Broderi ca 81 x 67 cm

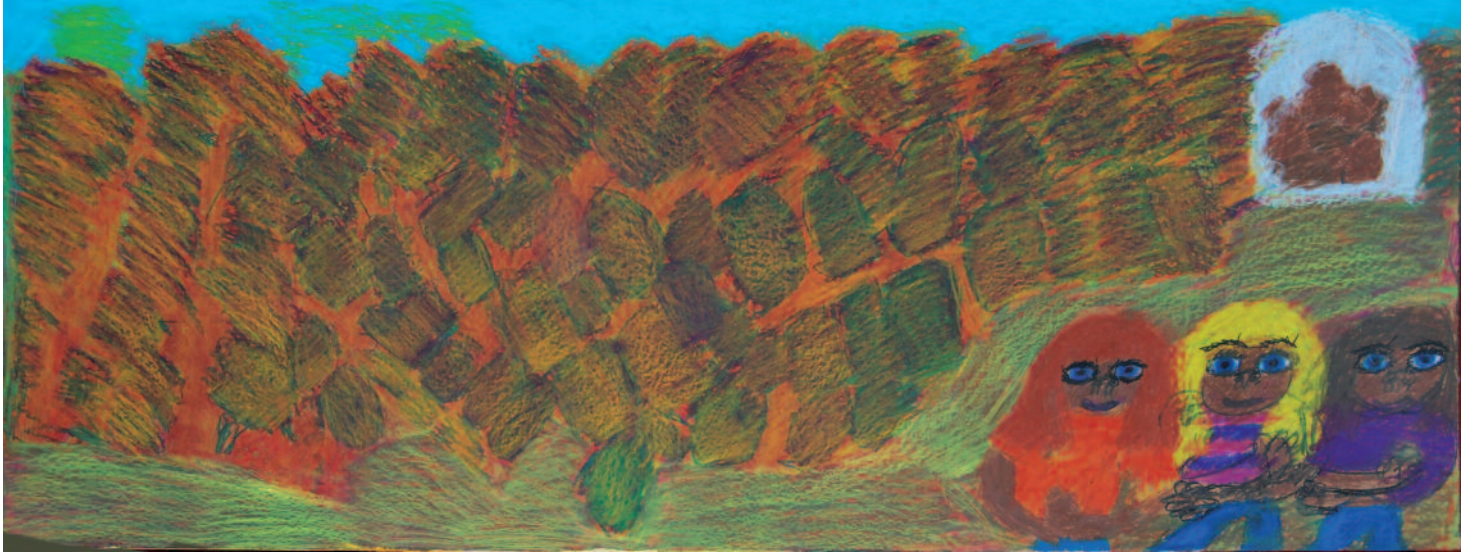
Broderier
ca 21 x 23 cm

Broderi
ca 21 x 23 cm

Broderi
ca 39 x 100 cm

«Uten tittel»

Oljepastell på plate ca 60 x 145 cm

AUDGUNN VILHELMSEN

f. 1963

CV

Realkompetanse:

Separatutstillinger:

- 1997 Galleri Lista Fyr med støtte fra Norsk Kulturråd. Høgskolen i Vestfold.
- 1998 Galleri Oda, Kristiansand.
- 1999 Skagen kunstforening, kunstnerjuryert.
- 2007 Sørlandets kompetansesenter.
- 2008 Stiftelsen SOR
- 2009 Galleri Lista Fyr
- 2010 Festsplillene i Harstad, Høgskolen i Harstad
- 2012 Galleri Lista Fyr, Vestagdemuseet Nordberg fort
Kafé Håpets havn, Tingparken i Hægebostad.

Kollektive utstillinger i utvalg:

- 1997 Galleri Bi-Z, Kristiansand
- 1998 Farsund Kunstforening
«Kreator» Festsplillene i Harstad
- 1999 Suldal kunstlag
- 2000 «Art aparte II» Internasjonal juryert vandreutst. i Danmark
- 2002 «100 kunstnere fra Sørlandet» Bomuldsfabriken, Arendal
- 2004 Kristiansund N. kunstforening
Den 8. intern. kongress om funk.h. barn i samfunnet Stavanger
- 2008 «Mangfoldfestivalen», Bergen
- 2009 «De-ve-lo-pe» Trondheim Kunstmuseum
Rackstadmuseet, Arvik, Sverige
Nasjonalmuseet i Bratislava, Slovakia.
- 2011 «Rå kunst» Lyngdal kulturhus
Sørlandsutstillingen 2011 (pastell 122x145cm)
Sørlandsutstillingen 2012 (2 stk broderier)

Offentlige innkjøp og utsmykninger:

- 1997 Kvavik verksted, Lyngdal
- 1999 Skagen Kunstforening, Danmark
Den kommunale kunstforening, Skagen DK
Skudeshavn skole, Karmøy kommune.
Høgskolen i Harstad.
Trastad samlinger, Sør Troms Museum: 2007.2008.
- 2007 Farsund kommune.
NAKU.
- 2010 Høgskoen i Harstad.
- 2012 Valhalla. BP Stavanger.

Stipendier:

- 1997 Farsund kommunes kulturstipend
- 1998 Debutantstipend fra Norsk kulturfond.

Litteraturnavn:

- Fædrelandsvennen: Gunvald Opstad, 20.05.97. Trude Omland, 12.11.97.
- 98 -99 Atle Tveit, 16.07.98. Johan Otto Weisser nov 2008.
- «Farger fra et hjerte» 27 min videofilm prod. Birkelid kompetansesenter 1998
- NRK TV 1999. «Selvbestemmelse» Red.: Karl Elling Ellingsen, Universitetsforl. 2007 Sor rapport nr 6 2008.
- De-ve-lo-pe kunst katalog Trondheim Kunstmuseum
<http://naku.no/node/359>
- Outsider Art, kunst katalog European Art Assosiation, Helsingfors 2011.

« Dette er meget originale, intense, heftige komposisjoner i slekt med art brut »

Michel Thrèvos, Collection de l'Art Brut, Lausanne 1997

« Audgunn Vilhelmsen... et opplagt malertalent... Hennes verden er huset, hagen, kjærligheten og høytiden. Det er disse begrepene hun gjentar og gjentar i sine dypt personlige bilder.. »

Gunvald Opstad. Fædrelandsvennen 1997

« Alt jeg har sett av henne er interessant »

Reidar Rudjord, 1997

« Rett frå hjartet, beint i fargane »

Ola Enstad 1998

« Når jeg ser disse bildene, får jeg gåsehud på huden! »

Marit Benthe Norheim 1999

« Eg føler meg i slekt med henne. »

Berit Marie Friestad 2000

« Det begynner alltid med øynene, sjelens spill »

Astrid Vilhelmsen

« Det er grensesprengende for meg »

Reidun Akersmyr Syvertsen

« Audgunn Vilhelmsens bilder treffer oss i en felles glede og en felles angst. »

Alfred Vaagsvold

«Måker på havna»
122 x 90 cm

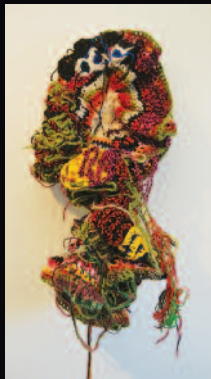
AUDGUNN VILHELMSEN

Galleri Lista Fyr

No-4563 Borhaug, Norge

E-mail: post@gallerilistafyr.com

Telefon +47 9518 3518

Tekestilskulptur. H 100 cm

ISBN 978-82-998582-1-2

Snartrykk, Farsund 04/2012